

EVALUACIJA KOMPETENCIJA E-KNJIŽNICA S OBZIROM NA NACIONALNU BAŠTINSKU GRAĐU U HRVATSKOME ŠPORTSKOME MUZEJU

Istraživački rad o baštinskoj građi na primjeru nogometa

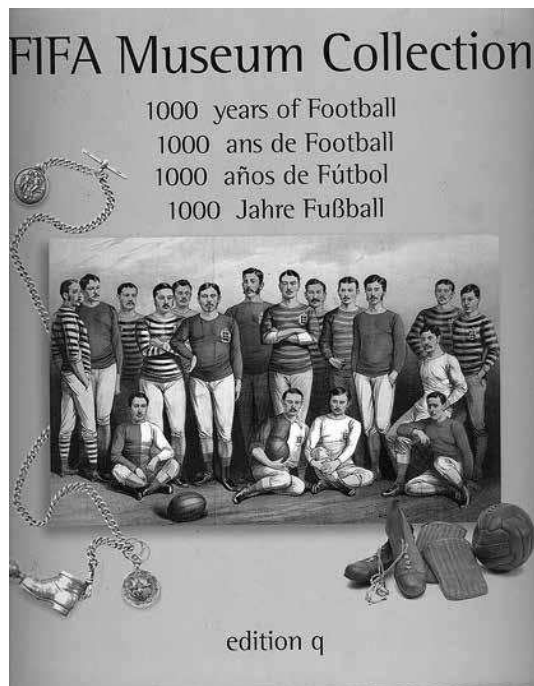
ZRINKO GRGIĆ □ Hrvatski športski muzej, Zagreb

Sua cuique hora (Svakome njegov čas)
(latinska izreka)

1. UVOD. Digitalna knjižnica je knjižnica čiji je fond dostupan u digitalnom obliku te mu se može pristupiti putem računala. Takav sadržaj može biti dostupan lokalno ili putem računalnih mreža. Proces digitalizacije u knjižnicama počinje digitaliziranjem kataloga. Razvoj digitalnih knjižnica počeo je početkom 1990-ih na temelju računalno automatiziranih knjižnica (AOP – automatska obrada podataka). Digitalna se knjižnica razlikuje od drugih jezičnih informacijskih sustava upravo po vrsti sadržaja koji zaprima, a uvijek je riječ o djelima jednoga ili više autora objavljenima u papirnome (pa potom u digitaliziranome) ili u digitalnom obliku. Takvi su, primjerice, web-portali znanja, kao i vortali (Vortal Vertical Industry), koji obično objavljuju vijesti, istraživanja i statistike, diskusije, biltene, online alate, kao i mnoge druge usluge koje educiraju korisnike. Oni obično samo upućuju na sadržaje digitalnih knjižnica te putem sažetaka, online priručnika, novosti i sl. na jednome mjestu nastoje okupiti spoznaje s određenog područja. Usto, vrlo je zanimljivo sagledati stanje i situaciju s komercijalnim online bazama podataka koje su, *de facto*, preuzele područje znanstvenih i stručnih autorskih radova te su već sad svojevrsne digitalne knjižnice znanstvene i stručne literature.¹

Digitalne su knjižnice skupovi elektroničkih izvora i s njima povezanih mogućnosti za stvaranje, traženje i primjenu informacija. U tom smislu one su nastavak i poboljšanje sustava za informacijsku pohranu i pronalaženje koji upravljaju digitalnim podacima u svim medijima (tekst, slika, zvuk; statične ili dinamične slike) i postoje u distribuiranim mrežama. Digitalne su knjižnice organizacije koje nude korisnicima izvore, a zapošljavaju specijalizirano osoblje koje odabire te izvore, organizira ih, osigurava intelektualni pristup sadržajima te objašnjava, distribuira i čuva integritet te osigurava trajnost zbirki na način da budu spremne i ekonomski dostupne za korištenje jednoj ili više zajednica.²

Naravno, i to područje ima svoje prednosti i nedostatke, koji se mogu sagledati i klasificirati, pa ćemo ih nastojati pobliže prikazati.

Prednosti

1. Digitalne knjižnice nemaju fizičkih granica; korisnik ne mora fizički ući u knjižnicu, i sve dok postoji internet, ljudi diljem svijeta imaju pristup tim informacijama.
2. Nema radnog vremena; pristup podacima moguć je u bilo koje vrijeme dana ili noći.
3. Pristup je višestruk; istim izvorima istodobno može pristupiti više korisnika.
4. Pristup je strukturiran; dostupan je bogatiji i strukturirani sadržaj, omogućeno je kretanje poveznicama i hipertekstovima.
5. Brz i jednostavan pronalazak informacija; omogućen je pretraživanjem i upisivanjem jedne riječi ili skupa riječi.
6. Umnožavanje i očuvanje sadržaja; korisnik može napraviti identičnu kopiju bez razlike u kvaliteti.
7. Prostor; dok klasične knjižnice moraju imati skladište, digitalne knjižnice mogu pohraniti mnogo veći broj informacija jer je za to potrebno vrlo malo fizičkog prostora.

IM 45/46, 2014./2015.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

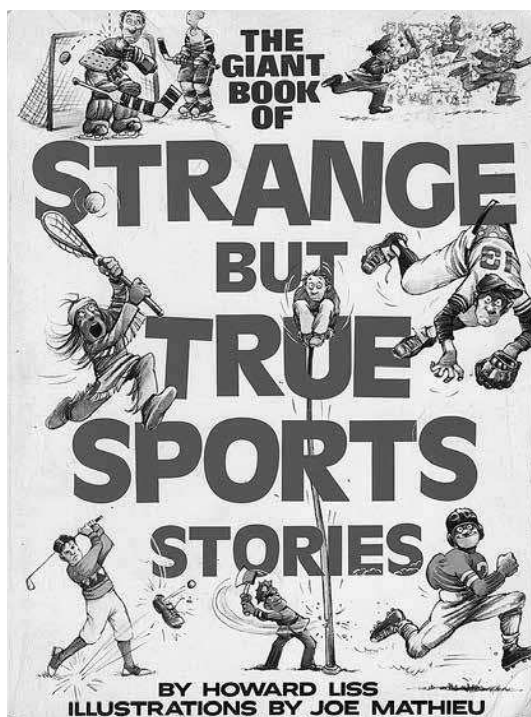
PRILOZI

Prikaz pisanih djela koja se nalaze na mrežnim E-stranicama navedenih E-knjižnica, a nalaze se u Hrvatskome športskom muzeju kao primarni izvor informacija (sl.1.-3.).

sl.1. Primjer današnje pisane knjižne građe iz Engleske iz 1996.
Primjerak se čuva u Hrvatskome športskom muzeju.

¹ Horvat, A; Živković, D. *Između javnosti i privatnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2012.

² Živković, D. *Elektronička knjiga*. Zagreb: Multigraf, 2001.

sl.2. Primjer pisane knjižne građe iz SAD-a, 1976.

Primjerak se nalazi i čuva u Hrvatskome športskom muzeju.

sl.3. Primjer današnjeg autorskog spisateljstva u Hrvatskoj iz 2004 g. Primjerak se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i u Hrvatskome športskom muzeju.

8. Umrežavanje; digitalna knjižnica može uspostaviti link koji vodi do druge digitalne knjižnice, dakle, omogućuje se i dijeljenje arhiva.

9. Cijena; održavanje digitalne knjižnice jeftinije je od održavanja klasične knjižnice, samo je proces digitalizacije malo skuplji.

Nedostatci

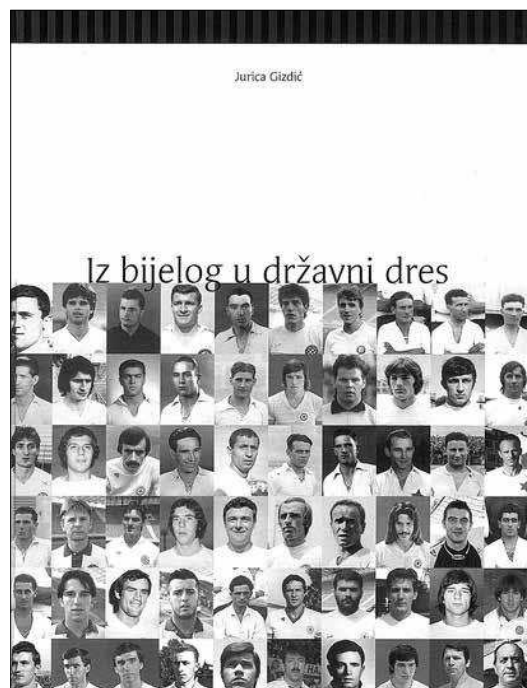
1. Autorska prava; to je kompleksna stavka koja strogo ograničava izbor materijala za digitalizaciju pa mnoge kulturne ustanove zbog kompleksnosti zakona o autorskom pravu izbjegavaju digitalizirati mnoge sadržaje, digitalizirajući samo materijale koji nisu zaštićeni autorskim pravom i koji pripadaju tzv. javnom vlasništvu. Ta praksa znači da mnoge zbirke, kako knjižne, tako i knjižnične građe, nisu opsežnije digitalizirane. Bitan korak u procesu odabira materijala za digitalizaciju jest upoznavanje sa svime što je obuhvaćeno autorskim pravom i, osobito, što pripada nacionalnim i baštinskim vrijednostima.³

2. Važan je element često nedovoljna zastupljenost sadržajne kvalitete informacijskih podataka vezanih za specijalne i specifične knjižnice; npr. građe autohtonoga i baštinskog obilježja, definiranoga načelima IFLA/ SLA-e (Special Libraries Association) i UNESCO-a⁴.

Temeljno načelo Manifesta UNESCO/IFLA za digitalne knjižnice jest:

Premostiti digitalnu podjelu: učiniti svjetsku kulturnu i znanstvenu baštinu dostupnom svima.⁵

Ključni čimbenik postizanja *Ciljeva milenijuskog razvoja Ujedinjenih naroda* jest premošćivanje digitalne podjele. Pristup informacijskim izvorima i sredstvima komunika-

cije podržava zdravlje i obrazovanje, jednako kao i kulturni i ekonomski razvoj. Širenje informacija omogućuje građanima sudjelovanje u cjeloživotnom učenju i obrazovanju. Informacije o svjetskim postignućima svakome omogućuju konstruktivno sudjelovanje u razvoju vlastitoga društvenog okružja.⁶

Jednak pristup kulturnome i znanstvenom naslijeđu čovječanstva pravo je svake osobe i on pridonosi promidžbi učenja i razumijevanju bogatstva i raznolikosti svijeta, ne samo za današnji naraštaj, nego i za naraštaje koji dolaze. Knjižnice su dugo bile temeljni posrednici u poticanju mira i ljudskih vrijednosti. Danas one djeluju digitalno i njihove elektroničke usluge utiru novu brazdu prema univerzumu znanja i informacija, povezujući kulture neovisno o njihovim geografskim i društvenim granicama.

U cijelom tom prostoru iznimno je važan postupak digitalizacije i prijenosa građe u digitalni format, koji u znanstvenim i stručnim krugovima nazivamo digitalizacijom. Dakle, digitalizacija označava prijenos građe u digitalni format, postupak snimanja, pohranjivanja i obrade sadržaja uz pomoć digitalne kamere, skenera i računala. Stavljanje građe na web omogućuje njihovu veću i bržu dostupnost korisnicima diljem svijeta. Pritom se mogu izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnožavanju ne gubi kvaliteta sadržaja. Digitalna se građa korištenjem ne oštećuje, tj. kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se uporabom. Ali u usporedbi s papirnom i mikrofilmom, digitalni formati imaju vrlo kratak životni vijek i nisu "okom čitljivi". Najveći je problem digitalna zaštita jer, bar za sada, digitalizacija ne znači nužno i zaštitu. Također je i vrlo skupa, a najveći su troškovi radne snage.

³ Horvat, A.; Živković, D. *Knjižnice i autorsko pravo*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.

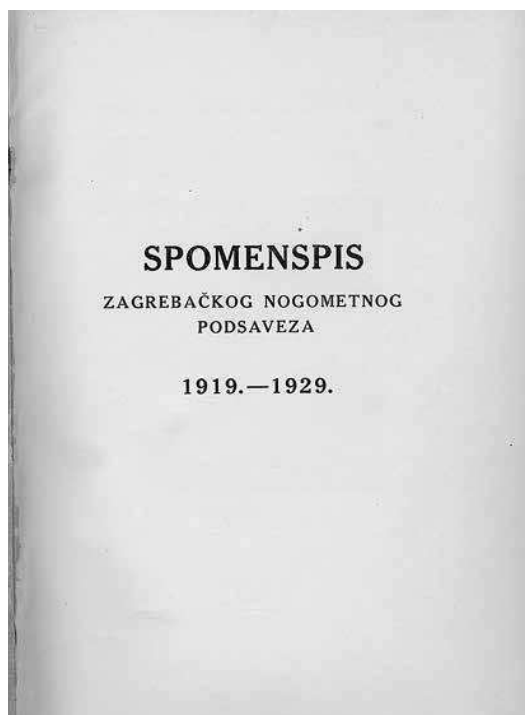
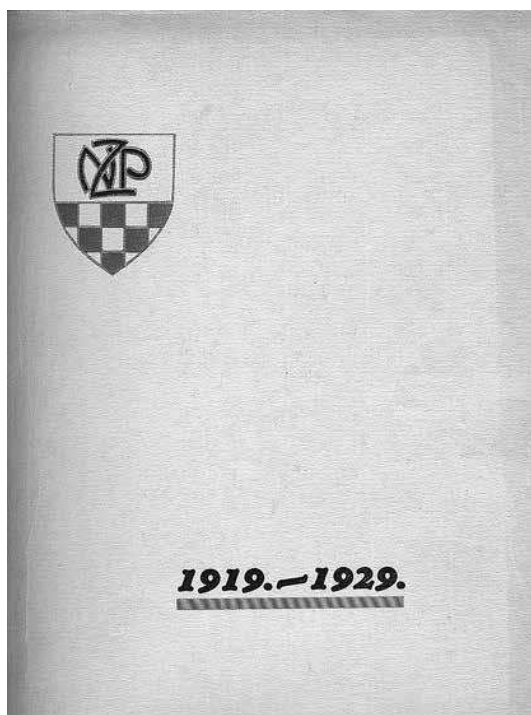
⁴ Isto kao u fusnoti 1.

⁵ IFLA Manifesto for Digital Libraries. www.ifla.org/en/publications/ifla-manifesto-for-digital-libraries [pregledano 9. siječnja 2012.]. Nacrt dokumenta izrađen 2007. (nap. J. L.).

⁶ Millenium Development Goals of the United Nations. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2 (2012): 193-196.

Prikaz baštinskih pisanih djela koja se nalaze u HŠM-u kao primarni izvor informacija, a ne nalaze se na mrežnim E-stranicama.

Rijetki i sačuvani povijesno vrijedni primjerci pisane građe na temu nogometne igre, koji se čuvaju i pohranjeni su danas u HŠM-u (sl.4.-12.).

sl.4.-5. Spomenspis zagrebačkog nogometnog podsaveza 1919.-1929., izdanje iz 1929. (naslovnica i prva str.)

Sve je više e-knjižnica u svijetu i u Hrvatskoj, bilo u samostalnome ili u hibridnom obliku.

TookBook e-knjižnica prva je elektronička knjižnica u Hrvatskoj. Dostupna je u obliku mobilne aplikacije koja se može preuzeti u App Storeu ili u Google Playu, a krajnji korisnici za određeni mjesečni novčani iznos u kunama mogu čitati digitalne knjige naših izdavača. Trenutačno u knjižnici ima više od 500 digitaliziranih izdanja, a očekuje se dvadesetak novih naslova svaki mjesec.

Na temelju svega navedenog, provest ćemo komparativnu analizu nekoliko svjetski poznatih knjižnica čija se građa nalazi i na mrežnim stranicama te usporediti njihove kvalitativne i sadržajne kompetencije s određenom specijalnom i specifičnom knjižnom građom nastalom i prikupljenom na današnjem prostoru RH koja se nalazi u Hrvatskome športskome muzeju.

2. EVALUACIJA KOMPETENCIJA E-KNJIŽNICA S OBZIROM NA NACIONALNU BAŠTINSKU GRAĐU U HRVATSKOME ŠPORTSKOME MUZEJU

2.1. Predmet i zadatak istraživanja

Predmet i zadatak istraživanja bilo je vrednovanje kvalitete građe i gradiva više e-knjižnica prema utvrđenim međunarodnim kriterijima i standardima UNESCO-a/IFLA-e, uz pristupanje njihovim bazama podataka s ciljanim informacijskim upitom te preciziranim pojmom i temom, kao i usporedba s baštinskom knjižnom građom HŠM-a i drugim povijesnim zbirka i fondovima koje HŠM posjeduje, sve radi usporedbe kvalitete baštinske građe.

2.2. Opredjeljenje i izbor e-knjižnica za istraživanje te njihov pregledni opis

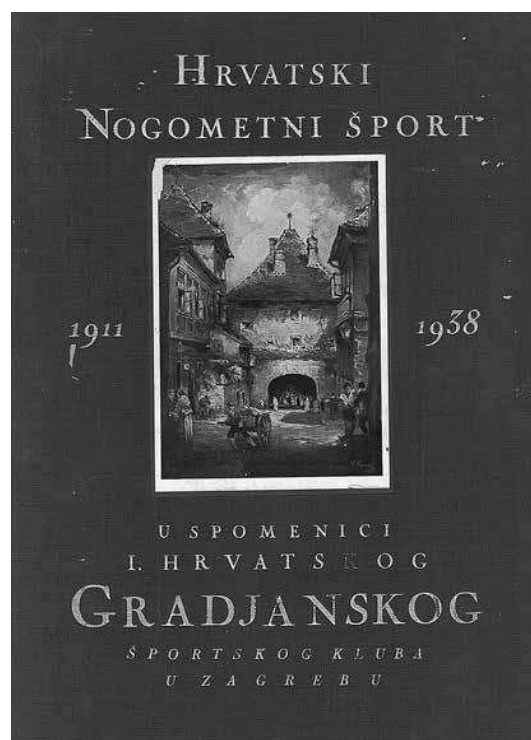
I. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

URL: <http://www.nsk.hr/kontakt-3/>

Mnogi su datumi u povijesti naše čuvarice pismenosti – Nacionalne i sveučilišne knjižnice – vrijedni spomena. U njezinu kontinuiranom, gotovo četiristoljetnom hodu, nekoliko ih je, pak, koji obvezuju da budu izdvojeni kao međašni. Zametak imovine današnje riznice znanja seže u godinu 1607., kada su se isusovci smjestili na Gradec, utemeljivši ondje svoju rezidenciju i gimnaziju, a od 1611. i kolegij. Iz iste godine datiraju podatci o prvim upisanim knjigama, a poznato je da je već prije 1645. Knjižnica imala posebnu dvoranu, knjižničara i pravila o čuvanju i posuđivanju knjiga. Poveljom cara Leopolda I. iz 1669. gimnazija, sa studijem filozofije, postiže akademski stupanj i dobiva naziv Academia Zagrabienensis.

Prvi je njezin domicil bio u drevnom zdanju napuštenoga dominikanskog samostana na današnjemu Katarininu trgu 5. Ukinućem isusovačkog reda 1773. kolegij nastavlja s provizornim radom do 1776., kada Knjižnica prelazi u sastav Kraljevske zagrebačke akademije znanosti (Regia Academia Zagrabienensis) kao visoke škole za pravo, filozofiju i teologiju. Godine 1777. biva obogaćena velikim oporučnim darom povijesnoga sadržaja kanonika Adama Baltazara Krčelića, koji u svojoj darovnici nalaze da knjige budu dostupne širokoj javnosti.

Nacionalno značenje Knjižnica je službeno počela stjecati odredbama o obveznom primjerku (1816. i 1837.). Antun Kukuljević pridijeva joj 1837. latinsko ime – Nationalis Academica Bibliotheca, kojim ističe dvojnost njezinih funkcija (obrazovne i nacionalne), koje Knjižnica do

sl.6.-7. Hrvatski nogometni šport u spomenici 1. hrvatskog građanskog športskog kluba u Zagrebu, izdanje 1938. (naslovnica i fotografija iz sadržaja)

danas komplementarno razvija i ističe u svom nazivu.

Godine 1816. Knjižnica stječe pravo na besplatan primjerak tiskovina iz tiskare Sveučilišta u Pešti, a od 1837. i iz cijele Hrvatske i Slavonije.

Osnutkom Sveučilišta Franje Josipa I. godine 1874. Akademijina knjižnica (Bibliotheca Regiae Academiae Zagrabienensis) prestaje djelovati te dobiva naziv Sveučilišna, čime joj – kao sastavnom dijelu Sveučilišta – raste važnost i uloga u visokoškolskoj nastavi.

Godine 1913. Knjižnica ponovo mijenja lokaciju. Iz zgrade današnjeg Rektorata, s oko 110 000 svezaka knjižnične građe, seli u impresivno secesijsko zdanje na Trgu Marka Marulića 21, u prvu zgradu koja je podignuta samo za potrebe Knjižnice. Projektirana za fond od 500 000 svezaka, ubrzo je prerasla svoje potrebe i postala pretijesnom za pohranu 2,5 milijuna svezaka – knjiga, časopisa i novina te posebice vrijednog fonda svojih zbirki. Izgradnja nove zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice započela je, nakon višegodišnjih priprema, polaganjem temeljnog kamena (položili su ga akademici Andro Mohorovičić i Ivan Jurković) 5. svibnja 1988. Unatoč brojnim poteškoćama, pa i nametnutom ratu, Republika Hrvatska uspjela je dovršiti izgradnju planiranog dijela zgrade – simbola nacionalne memorije kulture hrvatskog naroda. Panteon hrvatske knjige svečano je otvoren 28. svibnja 1995., u sklopu proslave pete obljetnice Dana državnosti Republike Hrvatske.

Podsjetimo da Nacionalna i sveučilišna knjižnica prikuplja i čuva pisano i tiskano kulturno nasljeđe Hrvatske, oslanjajući se ponajprije na obvezne primjerke koji omogućuju pripremu hrvatske bibliografije. Nabavom knjižnične građe kojoj su autori Hrvati (neovisno o tome gdje

je izašla i na kojemu je jeziku objavljena) te one napisane hrvatskim jezikom (bez obzira na mjesto izdavanja/tiskanja i nacionalnost autora), kao i inozemne literature o Hrvatskoj i Hrvatima, dograđuje svoju ulogu nacionalne knjižnice Hrvata.

Opća i posebne informacijske zbirke obogaćuju se najznačajnijim djelima svjetske literature, a Knjižnica dio svoje sveučilišne uloge ispunjava nabavom inozemne znanstvene i stručne literature uzimajući u obzir potrebe svih sveučilišta u Hrvatskoj.

NSK na društvenim mrežama. Slijedeći preporuke da knjižnice trebaju biti ondje gdje su njezini korisnici te odgovarajući na izazove društvenih medija, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu otvorila je, nakon profila NSK na *Facebooku*, i profil NSK na *Twitteru*.⁷

Pridruživanje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu najpopularnijoj društvenoj mreži *Facebooku* ispunilo je očekivanja i potrebe njezinih korisnika. Približno 3500 pripadnika iste zajednice svakodnevno prati objave o zbivanjima u Knjižnici, obavijesti o novim projektima i uslugama, o novostima s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, ali i zanimljivosti iz srodnih kulturnih ustanova, uključujući tekstualne i slikovne materijale te videozapise.

Otvaranjem profila na *Twitteru*, mikroblogu na kojemu će svoje korisnike izvješćivati još češćim i kraćim objavama te istodobno pratiti brze objave iz srodnih kulturnih ustanova iz Hrvatske i inozemstva, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu želi pridonijeti promidžbi svojih djelatnosti, usluga i proizvoda te cjelokupnoj boljoj vidljivosti Knjižnice.

II. Nacionalna knjižnica Velike Britanije (British Library)

URL: <http://www.bl.uk/>

British Library je kao nacionalna knjižnica relativno mlađeg postanja. Korijeni osnivanja i formiranja BL-a leže u izvješću Nacionalnog odbora Knjižnice sa sastanka održanoga pod predsjedanjem pokojnog lorda Daintona, objavljenome 1969. Nakon toga je 1971. uslijedila Bijela knjiga u kojoj je izričito preporučeno utemeljenje nacionalne biblioteke za Veliku Britaniju. Godine 1972. vlada Velike Britanije (Donji dom i Dom lordova) izglasala je Zakon o nacionalnoj knjižnici (British Library Act), čime je Knjižnica, s takvom ingerencijom, počela raditi od 1. srpnja 1973.

Prema tom Zakonu, za formiranje britanske knjižnice administrativno su objedinjene ove institucije: knjižnica odjela u Britanskome muzeju (British Museum), koja obuhvaća nacionalnu referentnu Library of Science i izume, Nacionalna središnja knjižnica, kao i Nacionalna posudbena knjižnica za znanost i tehnologiju (Centar za međuknjižnične posudbe, koji se nalazi na Boston Spau u Yorkshiru). Godine 1974. Ured za britansku nacionalnu bibliografiju i Ured za znanstveno-tehničke informacije pridružio se novoj Britanskoj nacionalnoj

⁷ *Twitter*, danas poznat kao SMS interneta, društvena je mreža koja ima približno 200 milijuna korisnika i u sklopu koje se svakog dana objavi više od 200 milijuna *tvitova* te postavi više od 1,6 milijardi upita.

knjižnici. Dvije dodatne institucije – knjižnica Indijskoga ureda i izdavačka kuća Records (1982.), kao i britanski Institut za snimanje zvuka (1983.) – kasnije postaju dio Knjižnice, čime se povećava širina i opseg zbirki.

Arhiv Britanske knjižnice (British Library) ima milijune naslova (samo knjiga, navodno, ima čak 14 milijuna!), a posljednjih su godina i više nego očiti napor te institucije da što više sadržaja učini dostupnima široj javnosti, uključujući i one koji ne mogu tek tako navratiti u London i početi prebirati po policama knjižnice. Lani su, primjerice, u digitalnom obliku objavili cjelokupni originalni rukopis *Alise*, a sada je u ponudi i njihova aplikacija za iPad s više od tisuću naslova iz 19. st. koji pokrivaju vrlo široku tematiku, od društvenih i znanstvenih tema do književnosti. Besplatna aplikacija svojevrsna je najava za sličnu aplikaciju koja će se uskoro pojaviti i koja će sadržavati više od 60 000 digitaliziranih knjiga iz 19. st. To je, naravno, samo djelić materijala iz tog razdoblja što ga Britanska knjižnica ima u svom fondusu. No tisuću knjiga danas je ponuđeno posve besplatno (postupak digitalizacije starih naslova British Library obavlja uz pomoć Microsofta), a budući pristup daljnjima, onima u novoj verziji aplikacije koja će se plaćati, ujedno će omogućiti British Libraryju da skenira i digitalizira još veći broj povijesnih naslova iz svojeg arhiva.

Prva web-stranica Knjižnice (objavljena 1994.) zapravo nije uopće bila web-stranica. To je bio projekt pokrenut u srpnju 1994. kao *Gopher*, s isporukom *plain-texta* datoteka kojima se pristupalo odabirom teme iz izbornika ili preko indeksa ključnih riječi. Ona se prenosi na web 1995., na <http://www.portico.bl.uk>, a zatim kao <http://www.bl.uk>. Web umreženje i korištenje datoteka počelo je nakon što je web postao popularan u kasnim 1990-ima.

III. Kongresna knjižnica (Library of Congress), SAD URL: <http://www.loc.gov/>

Kongresna knjižnica osnovana je aktom Kongresa 1800., kada je predsjednik John Adams potpisao zakon koji propisuje prijenos sjedišta vlade iz Philadelphije u novi glavni grad Washington. Zakonodavnim aktima predviđeno je i osnivanje knjižnice za potrebe Kongresa, odnosno knjižnice koja bi sadržavala *takve knjige koje su potrebne za korištenje u radu normativnih i drugih tijela Kongresa*. Propisom je određen i odgovarajući prostor za smještaj knjižnice. Važne godine kroz povijesni pregled svakako su 1814. – godina požara i pljačke; 1815. – kada je T. Jefferson ponudio svoju knjižnicu kao donaciju za obnovu LC-a; 1873. – kada je izdano odobrenje za izgradnju nove zgrade za potrebe LC-a, koja je završena 1892., a otvorena 1897.

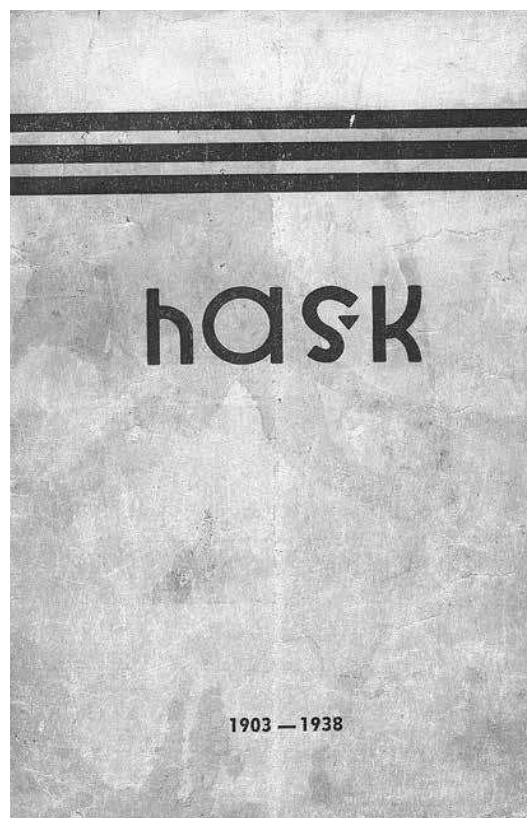
Današnja Kongresna knjižnica neusporedivi je svijet resursa. Zbirke sadržavaju više od 158 milijuna predmeta te obuhvaćaju više od 36 milijuna katalogiziranih knjiga i drugih tiskanih materijala na 460 jezika, više od 69 milijuna rukopisa, najveću zbirku rijetkih knjiga u Sjevernoj Americi te najveću svjetsku Zbirku zakonskih materijala, filmova, karata, nota i zvučnih zapisa.

Predsjednik SAD-a Ronald Reagan imenovao je 1987. Jamesa H. Billingtona trinaestim knjižničarom/ravnateljem LC-a. Billington je 2012. prepoznao internet kao novi tehnološki napredak te novu mogućnost i vrijednost i povezoao je Knjižnicu s obrazovnim ustanovama diljem zemlje. U 1991., potkraj hladnog rata, iskoristio je Knjižnicu kao potencijal za razvoj odnosa s narodima istočne Europe nudeći im nov, otvoren pristup knjižničnoj građi i pomažući im da putem interneta uspostave odnos s Knjižnicom pružajući im knjižnične usluge na temelju informacijskih odgovora. Sredinom 1990-ih pod Billin-

sl.8. Pravila Hrvatskog športskog kluba "Concordia", izdanje iz 1923.

sl.9. Monografija HAŠK-a (1903.-1938.), izdanje iz 1938.

gtonovim je vodstvom LC nastavio razvoj nacionalne digitalne knjižnice kao dijela cjelokupnoga strateškog smjera koji je bio pomalo kontroverzan samoj knjižničarskoj struci. Potkraj studenoga 2005. Knjižnica je objavila namjeru pokretanja projekta *Svjetske digitalne knjižnice* radi digitalnog očuvanja knjižne građe i drugih predmeta svih svjetskih kultura. U travnju 2010. Billington je najavio nove planove – arhivirati sve javne komunikacije na *Twitteru*, uključujući sve komunikacije putem *Twittera*, te iskoristiti takvu vrstu arhiva kao još jedan oblik poslanja Knjižnice i prikupljanja primarnog primjerka na taj način.

IV. Gradska knjižnica na internetu (Internet Public Library / IPL), SAD

URL: <http://www.loc.gov/>

Gradska knjižnica na internetu (IPL, ipl-2) neprofitna je ustanova, uglavnom studentski web na Sveučilištu Drexel. Posjetitelji mogu postaviti referentan informacijski upit za svoje potrebe i s područja koja ih zanimaju. Korisnici u Knjižnici putem digitalnih baza preko mrežnih stranica i interneta dobivaju odgovore na svoje upite, vezane uglavnom za potrebe nastave, koristeći se pritom digitaliziranim knjižničnim zbirkama.

IPL je otvoren 17. ožujka 1995., kada su studenti gotovo isključivo generirali svoje sadržaje putem weba. Oni su ujedno uspjeli riješiti pitanje referentnih usluga jer IPL:

1. stvara i podržava nova iskustva učenja za studente i volontere,
2. služi kao znanstveni forum i kao tehnološki test,
3. služi javnosti za pronalaženje, procjenu, odabir, organizaciju, opis i stvaranje kvalitetnog izvora informacija,
4. spaja članove javne zajednice da bi se dobili kvalitetniji izvori informacija putem IPL pitanja. Prema IPL2, njihova *Misija i vizija*, usvojena 19. svibnja 2008., obuhvaća nekoliko sastavnica.

Misija-Ipl2. Ipl2 globalna je informacijska zajednica koja omogućuje korištenje knjižničnim resursima; orijentirana je prema studentima i profesionalcima; nudi suradnički istraživački forum, a podržava i poboljšava knjižnične usluge ponudom autoritativnih zbirki, informatičke pomoći i informacija dostupnih javnosti.

Vizija-Ipl2. Ipl2 oblikovat će i usmjeravati razvoj i ulogu knjižnica izrađujući postave virtualnih *learning* laboratorija za proučavanje informacijskih usluga i tehnologija. Ipl2 osoblje – nastavnici i studenti, korisnici i volonteri, nastojat će ispuniti te ciljeve.

Od 1. siječnja 2007. utemeljen je IPL Consortium, skupina od 15 fakulteta, uključujući i Sveučilište u Michiganu (pokretač IPL-a). Drexel University's College za informacijske znanosti i tehnologiju pojavljuje se kao domaćin stranice. Uz nepovratna sredstva iz međunarodnih namjenskih fondova i Instituta, u projekt je uključena i Gradska knjižnica Slavonski Brod. Drexel se ubuduće namjerava dodatno predstaviti kao *tehnološki centar obuke za digitalne knjižničare*. IPL2 novo je "lice" na Internet Public Libraryju, proizašlo iz spajanja s knjižnicom Internet Indeks, kojom je prethodno upravljala grupa Califa knjižnice. Taj je projekt započet 2. srpnja 2012. i s IPL2 kreće na novu web-stranicu.

V. Bibliotheca Alexandrina, Arapska Republika Egipat

URL: <http://www.bibalex.org/en/default>

Aleksandrijska je knjižnica najveća i najznamenitija knjižnica starog vijeka. Bila je smještena u gradu Aleksandriji, na području današnjeg Egipta, koji je bio središte helenističke kulture i znanosti. Premda prvi zapis, nastao oko 56. g., potvrđuje da je Aleksandrijska knjižnica u nekom obliku postojala još u 1. st., povijesne činjenice i znanost prihvaćaju sljedeće izvore. Knjižnicu je osnovao egipatski faraon Ptolemej I. Soter (367. – 283. pr. Krista) u 3.

st. pr. Krista, na savjet Demetrija Faleronskog, a znatno ju je proširio njegov sin i nasljednik Ptolemej II. Filadelf (309. – 246. pr. Krista) usmjerivši se na skupljanje svih knjiga na grčkom jeziku, kao i grčkih prijevoda važnih djela autora izvan grčkoga kulturnog kruga. Knjižnica se nalazila u sklopu kraljevske palače, u tzv. Brukheju, koji je bio u sastavu Muzeja (*Museion*), odnosno svetišta muza, a sadržavala je nekoliko desetaka tisuća djela napisanih, prema izvorima, na oko 500 000 do 700 000 papirusnih svitaka. Knjižnica nije bila otvorena za javnost nego samo za studente i znanstvenike i vjeruje se da je sadržavala većinu cjelokupnoga znanja antičkog svijeta. U Aleksandrijskoj su se knjižnici nalazile knjige iz cijeloga civiliziranog svijeta: djela iz grčke književnosti i filozofije te prevedene knjige egipatske, perzijske i drugih književnosti. Prevodila su se i djela s grčkoga na druge jezike, a posebice su važni prijevodi na aramejski i hebrejski; na taj je način sačuvan dio grčkih knjiga. Knjige su bile smještene u imponantnom kompleksu zgrada, uključujući dvije glavne: Muzej i Serapis. Središnji dio, u kojemu su se provodila istraživanja, sastojao se od deset velikih sala. Pjesnik Kalimah iz Kirene sastavio je katalog knjižnice u 120 knjiga. Procjene broja knjiga i slične knjižnične građe u Aleksandrijskoj knjižnici međusobno se dosta razlikuju, a kreću se do 700 000 primjeraka.

Brojni svitci rukopisa bili su pisani na gotovo svim tada poznatim jezicima (grčkim, latinskim, aramejskim, hebrejskim, jezicima naroda Mezopotamije, perzijskim, arapskim, pa i indijskim).

U Muzeju se proučavala biologija, medicina, matematika, astronomija, filologija, geografija i povijest.

Upravitelji Knjižnice bili su geograf i matematičar Eratosten, filolog Aristofan iz Bizanta, astronom Aristarh te gramatičar Zenodot iz Efeza. Posebna vrijednost Knjižnice zasigurno je djelo pjesnika Kalimaha, koji je sastavio svojevrstni katalog knjižnice pod nazivom *Tablice (Pinakes)*. Tijekom svoje povijesti Knjižnica je više puta uništavana i pljačkana. Prvo uništenje dogodilo se godine 47. pr. Krista, u vrijeme rimskoga Građanskog rata, kada se Egipat umiješao u sukob između Cezara i Pompeja. Kako se ne bi zamjerio Cezaru, egipatski je faraon Ptolemej XIII. Dioniz dao ubiti Pompeja koji se bio sklonio u Aleksandriju. Međutim, uskoro je ipak izbio sukob između rimske i egipatske vojske te je Cezar dao zapaliti egipatsku flotu u luci, a vatra se proširila na obalu i zapalila Knjižnicu, koja je tada većim dijelom uništena. Kasnije je Marko Antonije, kako bi udovoljio kraljici Kleopatri, nadomjestio dio uništene knjiške građe preselivši u Knjižnicu oko 200 000 svitaka iz Pergamske knjižnice.

Drugi i treći put Knjižnica je uništena godine 270. Rimski je car Aurelijan tijekom vojne kampanje na Aleksandriju uništio ostatke glavne knjižnice. Premda je glavna knjižnica bila uništena, ostala je sačuvana ona manja, smještena u Serapeju (*Serapeion*), hramu grčko-egipatskog božanstva u kojemu su se čuvali duplikati djela iz veće

knjižnice. Godine 391. rimski car Teodozije I. naredio je zatvaranje svih poganskih hramova u Carstvu, zbog čega je agitacijom patrijarha Teofila srušen Serapisov hram i uništena Knjižnica.

Četvrto uništenje knjižnice zbilježeno je 642. g., no rijetki su rukopisi sačuvani, a i sama je Aleksandrijska knjižnica opstala. Međutim, kada su Arapi 642. osvojili i preoteli Egipat Bizantu, kalif Omar iz Damaska naredio je da se rukopisi iz Knjižnice spale obrazlažući tu svoju odluku riječima: *Ako se u tim knjigama nalazi ono što već piše u Kuranu, onda je riječ o duplikatima i one su suvišne te ih treba uništiti. Ako se u njima nalazi ono što je u opreci s Kuranom, onda su lažne i opet ih treba uništiti.* Time su uništeni i posljednji ostatci nekad znamenite knjižnice.

Biblioteka Aleksandrina danas je, nakon 17 stoljeća (građevni su radovi počeli 1995., a službeno je otvorena 16. listopada 2002.), izgrađena na istome mjestu na kojemu je izgorjela stara. Otvorena je nova i velebna Aleksandrijska knjižnica na čijim će se policama naći i knjige zabranjene u drugim egipatskim knjižnicama. Ideja o ožvljavanju stare knjižnice datira još iz 1974., kada je osnovan Odbor Aleksandrijskog sveučilišta kako bi izabrao zemljište za novu knjižnicu, podignutu između kampusa i rive, u blizini gdje je stajala nekadašnja Knjižnica. Ideju da se na neki način ponovo oživi drevna Knjižnica ubrzo su s oduševljenjem prihvatili brojni ugledni pojedinci i institucije. Jedan od vodećih zagovornika projekta bio je bivši egipatski predsjednik Hosni Mubarak.

UNESCO je također brzo prihvatio ideju te je donio koncept obnove Knjižnice kao centra kulturne i znanstvene izvrsnosti u mediteranskoj regiji.

Bibliotheca Alexandrina (BA) trojezična je ustanova koja posjeduje knjige na arapskome, engleskome i francuskom jeziku. U 2010. Knjižnica je dobila veliku donaciju od 500 000 knjiga iz Nacionalne knjižnice Francuske (Nacional Bibliothéque de France, BNF).

Darovana građa čini Bibliothecu Alexandrinu šestom po veličini frankofonskom knjižnicom u svijetu. BA je postala najveća depozitarna knjižnica francuskih knjiga u arapskom svijetu, nadmašivši knjižnice u Tunisu, Alžiru i Maroku. Prema tom kriteriju, BA je glavna francuska knjižnica u Africi.

Projekt izgradnje nove knjižnice naišao je na mnoge kritike – od brige za vrijedne starine koje bi mogle biti uništene gradnjom na mjestu stare knjižnice do sumnje kako "čudo od građevine" neće znatnije pridonijeti obrazovanju 68 milijuna stanovnika. Knjižnica je dobila specijalni status prema kojemu je njezina uprava odgovorna samo predsjedniku države. Ta je odredba rezultat straha od moguće cenzure u zemlji u kojoj su vjerski vođe već zabranili mnoštvo knjiga, pa čak i jednu knjigu egipatskog nobelovca Naguiba Mahfouza. Zabranjene knjige nisu izložene ni na policama nove Knjižnice, no iz uprave su objasnili da ih je, na zahtjev upućen nekome od knjižničara, ipak moguće dobiti na čitanje.

Sama Aleksandrijska knjižnica izuzetno je arhitektonsko postignuće, osebujnog karaktera, poput Opere u Sydneyju ili muzeja Guggenheim u New Yorku. U sadržajnom smislu BA posjeduje najveću javnu čitaonicu u svijetu, kao i specijalizirane dječje čitaonice i čitaonice rijetkih knjiga, rukopisa i mikrofilмова, a njezin je sastavni dio i Muzej (osmišljen također prema antičkom uzoru). Jednu od posebnosti čini Nobelova soba, smještena na trećem katu, u kojoj korisnici mogu uživati u biserima svjetske književnosti – djelima nastalima od 1901. do 2001. (koje je u tom razdoblju nagradila švedska Kraljevska akademija znanosti). Realizacija takvoga ambicioznog projekta koštala je investitore 220 milijuna dolara i trajala je oko 20 godina.

Knjižnica trenutačno posjeduje 240 000 knjiga, ali ima prostora za osam milijuna njih. Posjetitelji putem 500 računala mogu konzultirati kataloge knjižnice te imaju pristup internetskim stranicama glavnih obrazovnih centara diljem svijeta, koje su knjižničari unaprijed odabrali.

Osim knjižnice, kompleks obuhvaća i konferencijski centar za 3200 osoba, planetarij, knjižnicu za slijepe *Taha Husein*, u kojoj se nalaze elektroničke knjige i knjige na Brailleovu pismu, knjižnica za mlade i pet instituta za istraživanja, uključujući Međunarodnu školu za informacijske studije i Laboratorij za restauraciju rijetkih rukopisa.

Knjižnica također ima internetski centar, tri muzeja – za rukopise, kaligrafiju i znanost – te četiri umjetničke galerije. Neke od 10 000 rijetkih knjiga i rukopisa iz kolekcije Knjižnice digitalizirane su. Time je omogućeno da dokumenti neprocjenjive povijesne vrijednosti budu sačuvani, a istodobno su dostupni istraživačima i općoj javnosti. U prvoj će fazi biti dostupni u Muzeju rukopisa, dok će kasnije biti postavljeni i na internet, a u drugoj fazi projektom je predviđen kompleksan kooperativni i otvoreni sustav stvaranja, objavljivanja, pretraživanja i korištenja svih vrsta digitalizirane i multimedijске građe. Tako je u sklopu BA i nastala današnja *kooperativna integrirana digitalna knjižnica*, odnosno *baza digitalizirane i multimedijске građe*.

Ekipa vrhunskih stručnjaka već dugo vremena ulaže mnogo truda, znanja i resursa kako bi koncept bio što bolji i sadržajni. Ideja je izuzetno kompleksna jer istodobno uključuje najveći online katalog na tim prostorima kojim je obuhvaćeno više od 950 knjižnica te preko 10 milijuna knjiga te gotovo 600 000 digitalnih i multimedijških dokumenata koji se mogu pretraživati odjednom. Omogućeno je pretraživanje *Full Texta*, pretraživanje prema metapodacima ili svega zajedno. Sustav je kooperativan jer svi korisnici unutar njega, pa i oni izvana, mogu samostalno pripremati, digitalizirati i objavljivati svoje dokumente na izrazito jednostavan način, bez posjedovanja zahtjevnijih informatičkih znanja i vještina. Otvoren je jer osim publiciranja dokumenata omogućuje dostupnost dokumenata i njihovo povezivanje na svim razinama u druge sustave pretraživanja i pregledavanja. Naravno, postoje i dokumenti kojima se ne može pristu-

piti. Takvi se zaštićeni dokumenti mogu dobiti na uvid na neki od načina koji osiguravaju kontroliranu dostupnost na višim razinama. Podržano je i više slikovnih preglednika kao što su interni MWView, FlipPage i Silverlight.

Sustav podržava WEB2 i nove IFLA preporuke.⁸

2.3. IFLA KRITERIJI VREDNOVANJA DIGITALNIH KNJIŽNICA (IFLA – International Federation of Library Associations, <http://www.ifla.org/>)

Digitalna knjižnica (dalje: DK)

A. Upotrebljivost sučelja

- Funkcije pretraživanja i pregledavanja – jesu li korisnicima ponudene obje funkcije te mogu li se njima koristiti u svim dijelovima zbirke?
- Navigacija – je li kretanje sustavom jednostavno i pregledno, intuitivno?
- Pristupačnost – sadržava li digitalna knjižnica materijal prilagođen korisnicima s posebnim potrebama i na koji je način taj materijal dostupan?
- Način prikaza traženih dokumenata – je li dokumente moguće pregledati u više formata, nudi li se mogućnost preuzimanja dokumenata, nude li se poveznice na neke druge web-stranice koje sadržavaju traženi dokument?

B. Kvaliteta zbirke

- Točnost – jesu li informacije koje se nalaze na stranici DK točne, je li navedeno ime urednika zaduženoga za odabir sadržaja koji ulazi u zbirku DK?
- Stručnost – jesu li autori čiji su radovi zastupljeni u zbirci DK stručnjaci na području svog djelovanja?
- Opseg – je li jasno definiran te je li područje koje je zastupljeno u zbirci potpunije pokriveno općenitije ili detaljnije pokriveno?
- Potpunost – jesu li u zbirci zastupljena različita mišljenja autora o istoj temi?
- Aktualnost – sadržava li zbirka DK dovoljno literature novijeg datuma, tj. literaturu u kojoj su prikazane najnovije spoznaje s određenog područja?

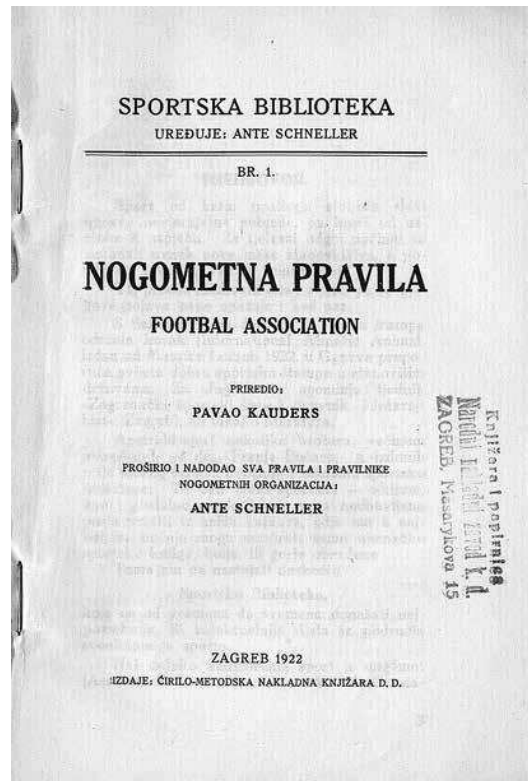
C. Kvaliteta usluge

- Dostupnost – jesu li usluge dostupne svima?
- Broj dostupnih usluga
- Korisnost usluga
- Unikatnost usluga
- Kontakt – je li navedeno kome se korisnici mogu obratiti ako naiđu na bilo kakve poteškoće?

D. Izvedba sustava

- Ponudene opcije pretraživanja – na koje je sve načine moguće pretraživati zbirku DK, nudi li se opcija naprednog pretraživanja?

⁸ Isto kao u fusnoti 5.

sl.10.-11. Nogometna pravila, izdanje iz 1922. (naslovnica i prva str.)

b) Učinkovitost pretraživanja – postoji li preporučena strategija pretraživanja ili sustav nudi rezultate bez obzira na način na koji je korisnik kreirao svoj upit?

c) Vrijeme koje je bilo potrebno da se dođe do tražene informacije i trud uloženi u to

E. Zadovoljavanje korisnikovih potreba – zadovoljava li cjelokupna ponuda DK krajnjeg korisnika, kako s materijalnoga, tako i s emocionalnog stajališta, te koliki je stupanj tog zadovoljstva?

2.4. VREDNOVANJE BIBLIOGRAFSKIH IZVORA NA INTERNETU Priredila: prof. dr. sc. Daniela Živković⁹

Sve se više bibliografskih pomagala objavljuje na internetu. Oni se razlikuju kvalitetom i dostupnošću, što zahtijeva pomno ispitivanje. Kriteriji su jednaki onima za tiskane bibliografske izvore, ali je sadržaj interneta raznovrsniji.

I. TOČNOST

Je li internetska informacija pouzdana i bez pogreške? Postoji li urednik ili netko drugi koji provjerava/verificira informacije?

Argumenti. Svatko može objavljivati na webu, za razliku od tiskanih publikacija; elektronički izvori malokad imaju urednike ili osobe koje provjeravaju podatke; trenutno nema normativ koji bi jamčili točnost informacija; kao i u svim bibliografskim pomagalima, pogreška se i na webu prenosi, ponavlja.

II. KOMPETENTNOST AUTORA ILI SASTAVLJAČA

Je li na webu navedeni autori tekstova? Je li stranica potpisana?

Je li autor kvalificiran? Je li stručnjak?

Tko je sponzor?

Je li sponzor ugledan? Koliki je njegov ugled?

Postoji li poveznica na podatak o autoru ili sponzoru?

Ako stranica nije potpisana i ne sadržava podatak o autoru, postoji li bilo koji drugi način da se utvrdi njezino podrijetlo?

Na dobroj web stranici bit će navedeno ime proizvođača te treba provjeriti njegovu ulogu u ustanovi!

Može li se utvrditi nakladnik ili host (domaćin) na kojemu je elektronička publikacija objavljena?

Nalazi li se na naslovnom zaslonu službeni logo?

Upute

Pogledaj zaglavlje ili dno stranice da ustanoviš kome pripada.

Pogledaj domenu: edu, com, org, net

Pogledaj <http://www.fbi.gov>

Argumenti. Na webu svatko može objavljivati; često je teško ustanoviti autorstvo; ako je stranica i potpisana, obično nije navedeno zanimanje autora; sponzorstvo najčešće nije navedeno.

⁹ Isto kao u fusnoti 3.

III. OBJEKTIVNOST

Je li informacija iznesena i s najmanjom pristranošću?

Je li zadaća stranice da utječe na mišljenje korisnika?

Ima li na stranici promidžbe?

Argumenti. Namjere sponzora/autora često nisu jasno iznesene.

Mnoge stranice nisu objektivne; primarni je cilj internet-ske stranice oglašavanje, a tek onda informiranje.

IV. AŽURNOST

Je li na stranici naveden datum, je li datirana?

Ako jest, kad je posljednji put ažurirana?

Jesu li poveznice ažurne? Jesu li neke zastarjele ili su nestale?

Argumenti. Datum objavljivanja ili ažuriranja nije uvijek naveden, a treba biti na vrhu ili na dnu stranice. Ako se koristi pretraživač Netscape, datum posljednje izmjene vidi se na izborniku *View*, pod oznakom *Document info*.

Ako je datum naveden, može označivati različite stvari, npr. kada je sadržaj prvi put sastavljen, kad je objavljen na webu, kad je posljednji put ažuriran.

V. PREDMET

O kojem je predmetu ili području riječ? Što ta stranica nudi, a druge ne?

Koja je stvarna vrijednost stranice? Koliko je tema, problem, pitanje na njoj detaljno obrađen?

Argumenti. Obrada predmeta na webu često se razlikuje od obrade u tiskanome mediju. Je li predstavljen u jednakom opsegu? Zadovoljava li korisnikovu potrebu za informacijom? Katkad je teško utvrditi opseg informacija o predmetu jer su one često objavljene iz neozbiljnih pobuda.

VI. KORISNICI

Kome je elektronički izvor namijenjen – znanstvenicima ili široj publici? Je li sadržaj općenit ili je namijenjen stručnjacima i znanstvenicima?

U tekstu dokumenta vidi se kome je namijenjen. Napomene pokazuju kome je namijenjena bibliografija.

VII. DOSTUPNOST

Informacije o bibliografskim pomagalima na internetu obično ovise o rasporedu zapisa ili vrsti pretraživača. Ako se zapisi nižu logičnim redom, nema poteškoća u njihovu pronalaženju. Problem mogu biti bibliografske baze s pretraživačima. Dobar će pretraživač uz pretraživanje po Booleovim operatorima ponuditi i pretraživanje po ključnim riječima (najmanje). Pretraživanje po ključnim riječima kao rezultat će dati nevažne jedinice.

Na temelju toga, istraživanjem u navedenim knjižnicama te njihovim OPAC sustavima pristupili smo s informacijskim upitom (IP) *Povijest sporta (History of Sport)*, a s obzirom na globalnu domenu takve aktivnosti, vrednujući pri tomu međunarodnu razinu¹⁰ svih relevantnih čimbenika takvih institucija (tradiciju, ekonomske i kvantitativne faktore te, osobito, specijalno/specifične baštinske činitelje).

Današnja su opredjeljenja u svom pristupu i publicističko/sadržajnoj strukturi itekako raznorodna glede evaluacije povijesti sporta, pa stoga razlikujemo: popularno-populističku dokumentaciju / trend u SAD-u (*Hall of Fame – Kuća slave*), nedovoljnu opredjeljenost i prepuštanje teme strukovnim institucijama/udrugama (primjer Engleske /FIFA izdanja/) ili biografsko-monografsku publicistiku, što je danas praksa u Hrvatskoj. Postoji i potpuna neopredjeljenost u vezi s tim područjem, bez obzira na njegovu svojevrsnu autohtonu tradiciju i baštinu, što je primjer u Egiptu (hrvanje).

Dakle, na osnovi rezultata istraživanja i dobivenih pokazatelja odnosno informacijskih odgovora koje smo dobili putem interneta i mrežnih stranica od izuzetno relevantnih međunarodnih institucija, dat ćemo **prikaze** dobivenih rezultata (**prikaz 1. i 3.**), sukladno navedenim evaluacijskim kriterijima te ih usporediti s nedigitaliziranim izvorima podataka koji se čuvaju u nacionalnim baštinskim repozitorijima kao što je i sam HŠM (**prikaz 2.**) (Hrvatski državni arhiv, Pregled arhivskih fondova i zbirki RH, tom I., HDA, Zagreb, 2006.).

PRIKAZ 1.

Kriteriji vrednovanja digitalnih knjižnica s obzirom na informacijski upit (IP) *History of Sport (Povijest sporta)* i utvrđeni međunarodni evaluacijski standardi

Digitalne OPAC knjižnice dostupne korisnicima putem mrežnih sustava:

1. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK), Hrvatska

<http://www.nsk.hr/kontakt-3>

Upotrebljivost sučelja – DA, zadovoljeni su svi kriteriji; kvaliteta zbirke – DA, djelomično zadovoljava za postavljeni IP; kvaliteta usluge – DA, uglavnom su to sekundarni izvori povijesnih podataka; na IP dobiveno je 75 rezultata; izvedba sustava – DA, u potpunosti zadovoljava; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, a s obzirom na potrebe IP-a, dobiven je djelomičan rezultat.

2. British Library, Great Britain (Nacionalna knjižnica Velike Britanije) <http://www.bl.uk/>

Upotrebljivost sučelja – DA, zadovoljeni su svi kriteriji; kvaliteta zbirke – DA, djelomično zadovoljava s obzirom na postavljeni IP; kvaliteta usluge – DA, uglavnom sekundarni izvori povijesnih podataka; na IP je dobiveno 30 rezultata; izvedba sustava – DA, u potpunosti zadovoljava; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, a s obzirom na potrebe IP-a, dobiven je djelomičan rezultat.

¹⁰ Isto kao u fusnoti 6.

3. Kongresna knjižnica (Library of Congress), SAD <http://www.loc.gov>

Upotrebljivost sučelja – DA, zadovoljeni su svi kriteriji; kvaliteta zbirke – DA, djelomično zadovoljava s obzirom na postavljene IP; kvaliteta usluge – DA, uglavnom su to sekundarni izvori povijesnih podataka, na IP dobiveno je 1880 rezultata; izvedba sustava – DA, u potpunosti zadovoljava; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, s obzirom na potrebe IP-a, dobiven je djelomičan rezultat.

4. Gradska knjižnica na internetu (Internet Public Library) <http://www.ipl.org/>

Upotrebljivost sučelja – DA, zadovoljeni su svi kriteriji; kvaliteta zbirke – DA, djelomično zadovoljava s obzirom na postavljene IP; kvaliteta usluge – DA, uglavnom su to sekundarni izvori povijesnih podataka; na IP dobiveno je 500 rezultata; izvedba sustava – DA, u potpunosti zadovoljava; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, s obzirom na potrebe IP-a, dobiven je djelomičan rezultat.

5. Bibliotheca Alexandrina, Arapska Republika Egipat <http://www.bibalex.org>

Upotrebljivost sučelja – DA, zadovoljeni su svi kriteriji; kvaliteta zbirke – DA, djelomično zadovoljava s obzirom na postavljene IP; kvaliteta usluge – DA, uglavnom su to sekundarni izvori povijesnih podataka, na IP dobiveno je šest rezultata (jedna knjiga i pet članaka); izvedba sustava – DA, u potpunosti zadovoljava; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, s obzirom na potrebe IP-a, dobiven je djelomičan rezultat.

PRIKAZ 2.

Kriteriji vrednovanja nedigitalizirane knjižne građe s obzirom na informacijski upit (IP) *History of Sport (Povijest sporta)*, komparativna evaluacija s digitalnim kriterijima, prema načelima IFLA (SLA)/UNESCO-ova manifesta vezano za nacionalnu baštinu

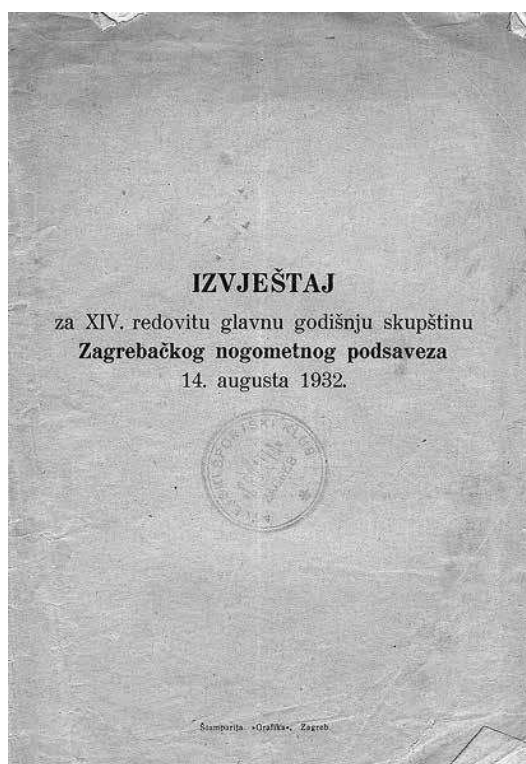
Hrvatski športski muzej (HŠM):

Predmet istraživanja: repozitorij knjižne i ostale građe HŠM-a,¹¹ kao i ostale autohtone zbirke i fondovi nacionalne baštinske vrijednosti o povijesti športa i tjele vježbe, koji su pohranjeni u HŠM-u

Upotrebljivost sučelja – NE, postupak digitalizacije i procedura projekta su u začetku; kvaliteta zbirke – DA, u potpunosti odgovarajuća, ali dostupna samo u HŠM-u; više od 10 000 izvora te ostali sadržaji i zbirke u sustavu koje daju konačan odgovor te zbirke i fondovi A-kategorije nacionalne baštine; kvaliteta usluge – DA, u potpunosti zadovoljava samo u HŠM-u; izvedba sustava – u razradi je procedura projekta u začetku; zadovoljavanje korisnikovih potreba – DA, s obzirom na IP, potpuno su zadovoljena samo u HŠM-u.

PRIKAZ 3.

Kriteriji vrednovanja bibliografskih izvora na internetu s obzirom na informacijski upit (IP) *History of Sport (Povi-*

sl.12. Izvještaj za XIV. redovitu glavnu godišnju skupštinu Zagrebačkog nogometnog podsaveza, izdanje iz 1932.

jest sporta); prema autorici evaluacijskih kriterija prof. dr. sc. D. Živković

Digitalne OPAC knjižnice:

1. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK), RH <http://www.nsk.hr/kontakt-3/>

Točnost – DA; kompetentnost autora ili sastavljača – DA; objektivnost – DA, djelomično, većinom popularna i populistička literatura, odnosno biografije ili lokalne monografije; potpuniji povijesni izvori nedostupni; ažurnost – DA; predmet – DA, monografije i članci uglavnom su novijeg datuma; korisnici – DA, širi krug korisnika, istraživači u struci, novinari itd.; dostupnost – DA, zapis logičan.

2. Nacionalna knjižnica Velike Britanije (British Library), Great Britain <http://www.bl.uk/>

Točnost – DA; kompetentnost autora ili sastavljača – DA, ali uz napomenu da zanimanje za tu vrstu povijesne građe u takvim zajednicama i okruženjima još nema primarno značenje, uglavnom je prepuštena mjerodavnim strukovnim udrugama, nacionalnima i, osobito, međunarodnima; objektivnost – DA; ažurnost – DA; predmet – DA, monografije i članci uglavnom su novijeg datuma; korisnici – DA, širi krug korisnika, istraživači u struci, novinari itd.; dostupnost – DA, zapis logičan.

3. Kongresna knjižnica, Sjedinjene Američke Države (Library of Congress), SAD <http://www.loc.gov>

Točnost – DA; kompetentnost autora ili sastavljača – DA; objektivnost – DA, ali uz napomenu da zanimanje

¹¹ Hrvatski državni arhiv, Pregled arhivskih fondova i zbirki RH, tom I., HDA, Zagreb, 2006.

sl.13.-14. 20 godina hrvatskog građanskog sport=kluba u Osijeku (1917.-1937.) (naslovnica i fotografija iz sadržaja), izdanje iz 1937.

za tu vrstu povijesne građe u takvim zajednicama i okruženjima još nije primarno, uglavnom je prepuštena mjerodavnim strukovnim udrugama, nacionalnim i, osobito, međunarodnima: važna napomena: pristup vrednovanju športa, pa tako i povijesnih informacija, potpuno je drugačiji, orijentiran prema strukturi *Hall of Fame*; ažurnost – DA; predmet – DA, monografije i članci uglavnom su novijeg datuma; korisnici – DA, širi krug korisnika, istraživači u struci, novinari itd.; dostupnost – DA, zapis logičan.

4. Internet Public Library

<http://www.ipl.org/>

Točnost – DA; kompetentnost autora ili sastavljača – DA; objektivnost – DA, ali uz napomenu da je zanimanje za tu vrstu povijesne građe u takvim zajednicama i okruženjima još nije primarno, uglavnom je prepuštena mjerodavnim strukovnim udrugama, nacionalnima i, osobito, međunarodnima; važna napomena: pristup vrednovanju športa, pa tako i povijesnih informacija, potpuno je drugačiji, orijentiran prema strukturi *Hall of Fame*; ažurnost – DA; predmet – DA, monografije i članci uglavnom su novijeg datuma; korisnici – DA, širi krug korisnika, istraživači u struci, novinari itd.; dostupnost – DA, zapis logičan.

5. Bibliotheca Alexandrina, Arapska Republika Egipat

<http://www.bibalex.org>

Točnost – DA; kompetentnost autora ili sastavljača – DA; objektivnost – DA, zanimanje za povijesna istraživanja povijesti športa i tjelovježbe nedostavno je, zamjetna je orijentiranost na sasvim druga područja; ažurnost – DA; predmet – DA, monografije i članci uglavnom

su novijeg datuma; korisnici – DA, širi krug korisnika, istraživači u struci, novinari itd.; dostupnost – DA, zapis logičan.

OBRAZLOŽENJE

Izbor IP-a i tematskog područja predmeta i istraživanja rada

Najstariji tragovi ljudskog bavljenja športom stari su čak šest tisuća godina. Još oko 4000. g. pr. Krista Kinezi su se bavili tjelovježbom. Nema točnih podataka o tome je li u drevnoj Kini bilo i natjecanja u tjelovježbi ili je ona prakticirana kao način zdravog života, pa se može reći kako su najstarija športska natjecanja, prema dostupnim znanjima, ona koja su se održavala prije više od tri tisuće godina u Egiptu (hrvanje) i u Srednjoj Americi.

Kako bi se dobio uvid u pojedine športove, bitno je spomenuti određene činjenice vezane za povijest športa. Šport je nastao s prvim čovjekovim aktivnostima kao što su lov i ribolov. U antičko doba fizičke su se aktivnosti posvuda u svijetu razvijale različitim oblicima igre.

U 4. st. šport je postao razbibriga barbara: dvoboji, turniri, streličarstvo i dr. Igre s loptom nisu bile dobro prihvaćene, a katkad su bile čak i zabranjivane.

Kasnije, u doba renesanse, šport se širi i postaje igrom. Riječ šport (potječe od starofrancuske riječi *desport*, što znači *zabava*) skupni je pojam za kineziološke tjelovježbene aktivnosti u kojima prevladava natjecateljski duh, njima se razvijaju tjelesna obilježja i sposobnosti (prije svega ljudske vrste, ali i nekih drugih živih bića u službi ljudskoga roda), a provjeravaju se i unapređuju igrom, borbom, natjecanjima, vježbanjem – treningom, kao i drugim kineziološkim aktivnostima, te su rasprostranjena i popularna društvena pojava i sastavni dio kulture suvremenoga razvijenog svijeta.¹²

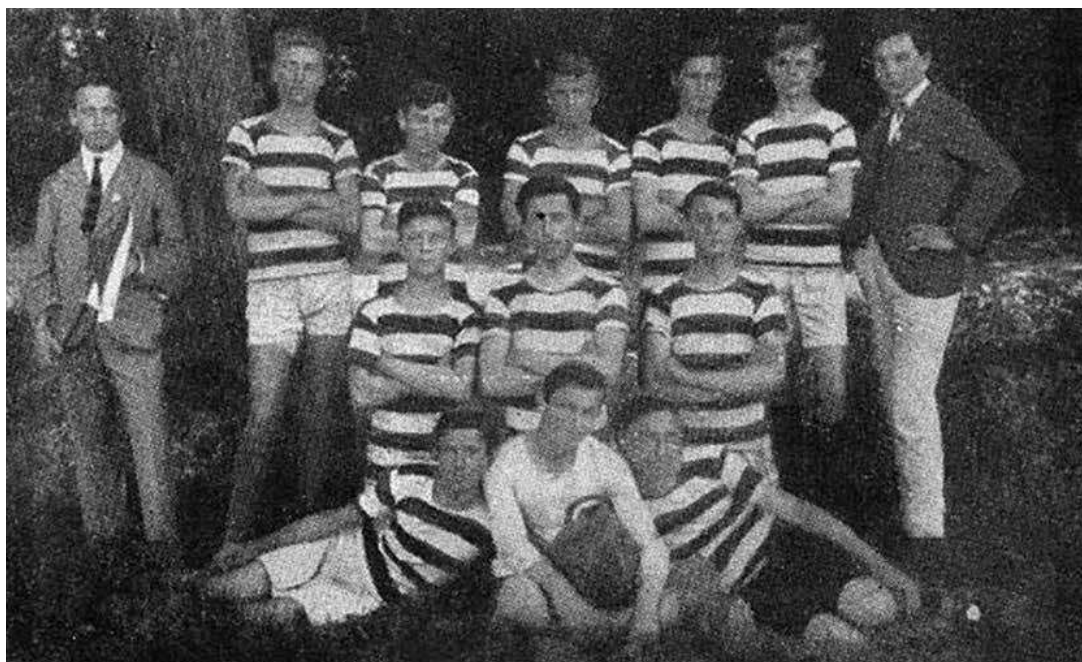
Od 11. do 15. st. na području razvijenih civilizacija Asteka i Maya igrane su se i prve momčadske igre loptom. Cilj igre bio je ubaciti loptu u protivničko polje kroz obruč obješen u zraku. Lopta se nije smjela udarati dlanovima, šakama ili nogom ispod koljena, pa su je igrači mogli udarati samo laktovima, bokovima i koljenima.

Tenis je u nastao u 13. st. u Francuskoj. Nazvali su ga *jeu de paume*. Mečevi su se održavali u dvorištima srednjovjekovnih kuća koje su imale natkrivene galerije gdje su stajali gledatelji. Kasnije su se počele graditi natkrivene dvorane.

Nizozemci su u srednjem vijeku bili oduševljeni golfom. Koristili su se pastirskim štapom koji se nazivao *kolf*. Laganim kretanjem na klizaljicama po zamrznutim površinama nastojali su ubaciti lopticu u cilj.

U 15. st. nizozemski su pomorci donijeli *kolf* u Škotsku. S obzirom na to da je u Škotskoj tlo mekano, pastiri su kopali rupe u koje su ubacivali lopticu. Tako je *kolf* postao golf. Engleski su plemići u 18. st. došli na sjajnu zamisao: plaćali su slugama da ih gledaju kako trče,

¹² Jajčević, Z. *Povijest športa i tjelovježbe*. Zagreb, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu : Kineziološki fakultet u Zagrebu, 2010.

poput konja na hipodromu. Tako je trčanje, koje je nakon antičkog doba prestalo biti športom, ponovno ušlo u modu, da bi potkraj 19. st. postalo vrhunskim športom Olimpijskih igara.

U srednjem vijeku seljaci su igrali jednu vrstu rukometa loptom napunjenom mekinjama. Igralo se u polju, i to satima, s onoliko igrača koliko ih se našlo pri ruci. Pravila nije bilo: udarci šakom, nogom, tučnjava, utrkivanje – sve je bilo dopušteno. Cijelo bi se selo borilo protiv drugog sela. Kinezi su igrali *cuju* (doslovan prijevod: šutni loptu), igru sličnu današnjem nogometu, Rimljani su prakticirali *harpastum*, vrlo sličan ragbiju, a Gali na području današnje Irske igrali su *hurling*, što ga je izmislio irski div Cuchulain 1850. g. prije Krista, a igrao se pastirskim štapom i loptom. U Francuskoj se u isto vrijeme pojavio *hocquet* (kukasti štap), a spajanjem tih dvaju športova nastao je današnji hokej.

Postoji još mnoštvo vrlo zanimljivih informacija iz povijesti športa, a ovdje su navedene samo neke koje nas mogu potaknuti na vizualizaciju i razmišljanje o tome kako je bilo nekad. Povijest se ne smije zaboraviti jer je temelj i dokaz postojanja športa od davnine, što znači da su ljudi oduvijek imali potrebu za bavljenjem športom. U današnjemu, suvremenom svijetu poznajemo velik broj športova podijeljenih prema različitim kriterijima, npr. na ekipne i pojedinačne, olimpijske i neolimpijske itd. Postoji cijela lepeza športova u kojima oni najuporniji i najbolji mogu postići vrhunske rezultate, a zahvaljujući takvim rezultatima, postati športske ikone i nacionalni idoli.

Šport nije samo igra već mnogo više od toga – to je dokazivanje, postizanje uspjeha, prezentiranje svoje države, jačanje psihofizičkih sposobnosti i zdravstvenog statusa športaša pojedinca i dr.

Danas se športom možemo baviti rekreativno, amaterski ili profesionalno, ovisno o našim ambicijama, predispozicijama, talentu i upornosti. Šport se može reklamirati, analizirati, komercijalizirati..., a vrhunski rezultati mogu športašu donijeti i određeni društveni status. Nije lako postići vrhunske rezultate i osigurati status u društvu jer je konkurencija jaka, a uspijevaju samo najbolji. To su ljudi jakog duha i iznadprosječne psihofizičke snage, na koje treba gledati s mnogo poštovanja i divljenja.

Kako takva povijesna događanja i građa koja se odnosi to područje (knjige, brošure, časopisi, arhiv i ostali predmeti) nije uvijek dostupna u knjižnicama i arhivima općeg tipa, korisnici i istraživači moderne i specifične/specijalne povijesti često su upućeni na specijalne i specifične institucije koje se znanstveno i stručno bave upravo tim područjem radi očuvanja, prije svega, nacionalne, autohtone baštine, ali i šire, baštine čovječanstva. Takav je i sam Hrvatski športski muzej¹³, što ćemo pokazati na primjeru nogometa, koji je jedna od najrasprostranjenijih športskih igara u svijetu.

Nogomet (engl. Football, am. Soccer) ekipni je šport koji se igra između dvije ekipe sastavljene od jedanaest igrača ili igračica. Trenutačno je to najpopularniji šport u svijetu. Igra se nogometnom loptom na pravokutnom igralištu pokrivenom prirodnom ili umjetnom travom. Golovi su smješteni na nasuprotnim krajevima igrališta.

Cilj je igre ubaciti loptu u protivnički gol manevrirajući njome bilo kojim dijelom tijela osim rukom. Samo vratar u ograničenom prostoru smije igrati rukom. Pobjednik je ekipa koja do kraja utakmice postigne više pogodaka (golova, zgoditaka).

Suvremena nogometna igra razvila se u Engleskoj nakon stvaranja prvoga nogometnog saveza davne

¹³ HŠM, Zbirke i fondovi HŠM-a RH, Zagreb; arhivska građa, arhivski specijalni dokumenti, arhiv biografskih dosjea, knjižnična građa; knjižne specijalne zbirke i fondovi, fotografije - fotoarhiv HŠM-a.

1863. Prva pravila datiraju iz iste godine, a s manjim su se promjenama održala i do danas. Najviše nogometno tijelo je FIFA (franc. Fédération Internationale de Football Association). FIFA organizira Svjetsko prvenstvo u nogometu, najprestižnije natjecanje u nogometu, a možda i najpopularnije športsko natjecanje uopće.

Nogomet u današnjem obliku u Hrvatskoj su igrali još 1873. Englezi koji su došli u Rijeku radi izgradnje tvornice. Međutim, Hrvati nisu sudjelovali u tim utakmicama. Godine 1887. brod Britanske mornarice usidrio se u zadarskoj luci, pa su engleski mornari u Zadru odigrali javnu utakmicu uz prisutnost engleskog princa od Edinburgha, sina kraljice Viktorije, kao i velikog broja gledatelja. Prije početka utakmice intonirana je engleska himna. Nešto kasnije, 1895., engleski geodeti i šumarski inženjeri koji su boravili u Novoj Gradiški također su međusobno odigrali javnu nogometnu utakmicu. Sljedeće, 1896. godine engleski su mornari međusobno odigrali nekoliko javnih nogometnih utakmica u Trogiru i u nekim drugim gradovima.

Godine 1880. lokalni hrvatski mladići počeli su igrati nogomet u Županji. Naime, kako je nekoliko godina prije u Hrvatsku došlo samo devet Engleza koji su radili kao stručnjaci za eksploataciju hrastovih šuma, pozvali su lokalne mladiće da im se pridruže u igranju nogometa. Postoji pisani zapis o tome kako su lokalni mladići igrali pravi engleski nogomet, dok su im Englezi bili učitelji i suigrači. Nogometna lopta kojom su se 1880. i kasnije igrale utakmice na području Županje sačuvana je do danas. Postoje i zapisi o tome kako su nogomet igrali učenici u Zadru te, nešto kasnije (oko 1900. g.), u Istri, Slavoniji i drugim gradovima diljem Hrvatske.

Prvo izdanje *Pravila igre* na hrvatskom jeziku tiskano je 1896. u Zagrebu. Da bi objavio nova i bolja *Pravila igre*, dr. Milovan Zoričić izravno se obratio Nogometnom savezu Engleske tražeći profesionalnu pomoć.

Tako su 1908. objavljena *Pravila* s objašnjenjima i uputama. Na početku se nogomet igrao u sklopu gimnastičke organizacije Hrvatski sokol. Prvi hrvatski športski klub koji u svom imenu naglašavao opredijeljenost za nogomet bio je Prvi nogometni i športski klub (PNIŠK) Zagreb, osnovan 1903.

Čak i prije Prvoga svjetskog rata, 1913. g., ekipa engleskog sveučilišta Northern University bila je na turneji po kontinentalnom dijelu Europe i odigrala je utakmice u Mađarskoj, Njemačkoj i Hrvatskoj. Momčad je pobijedila na tri utakmice, ali je u Zagrebu, gdje je igrala protiv Hrvatskoga akademskog kluba – HAŠK-a, poražena rezultatom 1 : 0.

Neposredno nakon završetka Prvoga svjetskog rata momčad Hajduka iz Splita odigrala je nekoliko nogometnih utakmica protiv momčadi mornara s engleskih ratnih brodova usidrenih u Jadranu. U prvoj polovici 1918. splitski je klub pobijedio ekipu engleskoga ratnog broda *Shelldracke*. Štoviše, postigli su povoljan rezultat i protiv ostalih momčadi iako je među engleskim mor-

narima bilo i profesionalnih nogometaša. Od četiri utakmice odigrane protiv momčadi Diamonda Hajduk je tri završio u svoju korist.

Godine 1914. u Hrvatsku dolaze profesionalni treneri iz Engleske. James Donnelly i Arthur Gaskell bili su treneri Građanskoga kluba koji je 1936. porazio čuveni Liverpool, pod vodstvom mađarskog trenera Martina Bukovija, rezultatom 5 : 1.

Kada je 1969. u Zagrebu obilježavana 50. obljetnica Jugoslavenskoga nogometnog saveza (osnovanoga 1919. u Zagrebu), svečanostima je prisustvovao sir Stanley Rous, predsjednik FIFA-e. U više prigoda bio je gost zagrebačkog kluba Dinamo, a posebno kada su Zagrepčani igrali u finalu Kupa velesajamskih gradova (poslije: Kup Uefe) 1963. i 1967.

Početak 20. st., kada su se u Hrvatskoj počeli osnivati prvi nogometni klubovi, nogometni čelnici iskazali su želju za utemeljenjem nacionalnoga nogometnog saveza. Nažalost, političke okolnosti koje su u to vrijeme prevladavale nisu išle u prilog toj ideji.

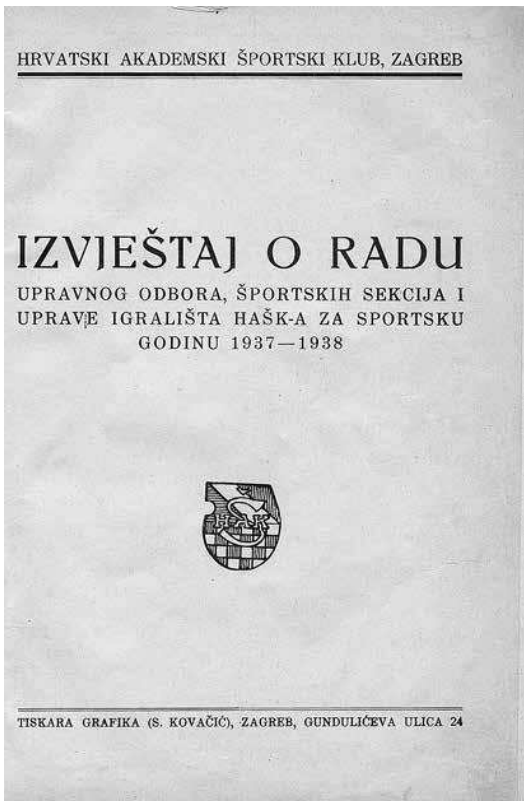
Težnja Hrvata za osnivanjem vlastitoga športskog saveza još je više rasla nakon što je u Zagrebu, na Marulićevu trgu, na mjestu na kojemu se nekad nalazila Sveučilišna biblioteka, 28. listopada 1906. odigrana prva javna nogometna utakmica između HAŠK-a i PNIŠK-a (završena rezultatom 1 : 1). Nakon niza odgođenih i zamornih pregovora i uvjeravanja, 8. listopada 1909. osnovan je Hrvatski športski savez. Hinko Würth, predsjednik HAŠK-a, bio je na čelu športske sekcije.

Na osnivanje Hrvatskoga športskog saveza energično je reagirao Austrijski športski savez, zabranivši svojim klubovima da igraju s klubovima/članovima tek osnovanoga Hrvatskog športskog saveza. U to je vrijeme Austro-Ugarska Monarhija bila opterećena teškim unutrašnjim krizama, a u Hrvatskoj je na vlasti bio promađarski ban Pavle Rauch, pa Hrvatski športski savez nije mogao dobiti odobrena pravila, što mu je otežavalo rad. No Savez je djelovao i bez odobrenih pravila. Konačno, 10. kolovoza 1910., u vrijeme inauguracije Nikole Tomasića za bana, pravila su konačno odobrena.

Od tada je počela vrlo energična aktivnost najstarijih hrvatskih nogometnih djelatnika: 13. lipnja 1912. dr. Milovan Zoričić izabran je za šefa nogometne sekcije HŠS-a. Njegov zamjenik bio je Zvonimir Klobučar, a Ivan Pipinić postao je rizničar. Oni su, zajedno s Hinkom Würthom, Dragutinom Albrechtom i Brankom Gavellom, preuzeli obvezu razvoja i unapređenja nogometa u Hrvatskoj, pa se stoga s pravom mogu smatrati prvim članovima Hrvatskoga nogometnog saveza.¹⁴

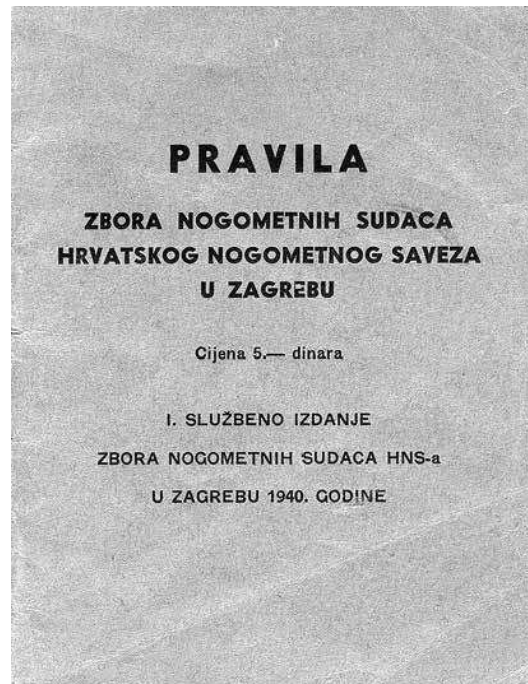
Dakle, s pravom možemo ustvrditi: da bi se spoznale potpune činjenice i informacije, nije dovoljno na određeni upit o povijesnim događanjima dobiti odgovore na web-stranicama, već je nužno pretražiti i druge baze podataka specijalnoga/specifičnog sadržaja i načina djelovanja, u kojima se nalazi rijetka i vrijedna građa.

14 Jajčević, Z. 225 godina športa u Hrvatskoj. Streljački savez Osječko-baranjske županije, Osijek, 2010.

ZAKLJUČAK. Riječi *povijest* i *historija* (grč. *istoria* – istraga ili informacija, spoznaja dobivena istraživanjem; od glagola *istraživati*) u hrvatskom se jeziku katkad razgovorno upotrebljavaju kao istoznačnice za prošlu zbilju, ali danas se češće rabi riječ *povijest*. U stručno utvrđenoj terminologiji ti pojmovi označuju dva bitno različita pojma: *povijest* obilježava prošlu zbilju, a *historija* društvenu znanost koja proučava tu zbilju. Srodna znanost koja proučava povijest na temelju pisane građe naziva se historiografijom. Znanstvenika koji istražuje ljudsku povijest nazivamo povjesničarom. Povijest može podrazumijevati samo ljudsku prošlost, u cjelini ili od nastanka civilizacije (razdoblje prije toga pripada pretpovijesti ili prapovijesti). Govori se i o povijesti u širem smislu, a ona obuhvaća ne samo ljudsku prošlost, nego i povijest zemlje ili cijelog svijeta.

Suvremena povijest termin je kojim se opisuje posljednja velika epoha ljudske povijesti koja obuhvaća i sadašnjost. Zbog nastojanja da se održi tradicionalna trodioba pisane povijesti na stari, srednji i novi vijek, često se smatra dijelom posljednjega, novog vijeka. Ovisno o različitim okolnostima i ideološkim svjetonazorima, za određivanje početka suvremene povijesti uzima se u obzir niz različitih događaja i kriterija, među kojima su najčešći: 1789. – Francuska revolucija; ta se godina najčešće smatra prijelomnom u Francuskoj, u kojoj se rani novi vijek poistovjećuje s novim vijekom; 1917. – Oktobarska revolucija, uglavnom je kriterij u Rusiji, ali je to bio i u nekadašnjim komunističkim državama (uključujući SFRJ) jer se izraz *najnovije doba* nastojao uskladiti

sl.15. Izvještaj o radu Upravnog odbora, športskih sekcija i Uprave igrališta HAŠK-a za sportsku godinu 1937.-1938., izdanje iz 1938.

sl.16. Pravila Zbora nogometnih sudaca Hrvatskog nogometnog saveza u Zagrebu, izdanje iz 1940.

s marksističkom doktrinom o socijalizmu kao najnovijoj društveno-ekonomskoj formaciji; osim toga, koristio se i u njemačkoj historiografiji jer je koincidirao s ulaskom SAD-a u Prvi svjetski rat, koji je postavio temelje bipolarnog svijeta u drugoj polovici 20. st.; 1945. – kraj Drugoga svjetskog rata; uglavnom je orijentir u Aziji, gdje označava kraj kolonijalnih imperija i stvaranje niza novih država; nešto se rjeđe smatra razdjelnicom u zapadnoj Europi jer na tim prostorima označava početak razdoblja mira, razvoja i društvenog napretka; 1989. – revolucije koje su označile pad komunizma u Europi, početak raspada SSSR-a i stvaranje niza novih nezavisnih država, odnosno globalnu hegemoniju SAD-a kao jedine svjetske supersile; 2001. – godina u kojoj su 11. rujna izvedeni napadi, koji su, prema mišljenju nekih autora, označili početak kraja tzv. *Pax Americane* i početak stvaranja tzv. multipolarnog svijeta. Postoji i mišljenje da se kriterij za određivanje početka suvremene povijesti ne može jasno odrediti, a jedan od uvriježenih kriterija definiranja jest i razdoblje od posljednjih 80 godina, što je čovjekova prosječna životna dob.

Sukladno svemu navedenom, moramo biti svjesni da su, u usporedbi s ostalim repozitorijima (vrstama knjižnica, arhiva, web-arhiva) općega ili specijalnog obilježja, specijalne i specifične knjižnice relativno novijeg datuma, no one zbog svih svojih obilježja sigurno uvelike pridonose ostvarenju društvene zadaće. Stoga su jednodnažne i općeprihvaćene po svojoj izvedbi, sukladno zahtjevima koje je pred njih postavio osnivač i povijesna realnost (bilo da su poslovne ili državne, za određena administrativna tijela, bilo da su povijesne/baštinske).

Zato je njihov doprinos određenoj zajednici (državi, regiji, lokalnoj zajednici) nesporno velik, kao i doprinos na globalnoj i općoj razini.¹⁵

¹⁵ Kunštek, D. *Specijalne knjižnice/informacijski centri u svijetu tranzicije*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske br. 1-2, Zagreb 1997.

Hrvatska je kao država tek odnedavno samostalna, a u njezinoj se povijesti i na njezinim današnjim prostorima zbilo mnogo važnih događaja. To je zabilježeno i na određeni način sačuvano od zaborava u usko specijaliziranim institucijama kao autohtona nacionalna baština. Da bi se dosegli globalni trendovi i zahtjevi, svakako je važno sagledati ekonomske i ostale trenutačne mogućnosti državne zajednice, samih institucija te drugih relevantnih čimbenika i postupiti prema mjeri i mogućnostima. No prije svega mislimo da je najvažnije sačuvati i zaštititi autohtonu nacionalnu/baštinsku građu, spasiti je od zaborava i sačuvati je za budućnost, što je u ovom trenutku jedina mogućnost i u Hrvatskome športskome muzeju.

Sine doctrina vita est quasi mortis imago. (Bez znanja život je gotovo slika smrti.)

M. P. Cato Maior (Katon), 234. – 149. pr. Krista

IZVORI I LITERATURA

1. Bibliotheca Alexandrina, Arapska Republika Egipat, <http://www.bibalex.org/Home/Default.EN.aspx>; izvori s web mrežnih stranica i interneta (Google), siječanj 2014.
2. British Library-VB, Nacionalna knjižnica Velike Britanije; <http://www.bl.uk/>; izvori s web mrežnih stranica i interneta (Google), siječanj 2014.
3. Hrvatski državni arhiv, Pregled arhivskih fondova i zbirki RH, tom I. Zagreb: HDA, 2006.
4. HŠM, Zbirke i fondovi HŠM-a RH, Zagreb (arhivska građa, arhivski specijalni dokumenti, arhiv biografskih dosjea, knjižnična građa; knjižne specijalne zbirke i fondovi, fotografije – fotoarhiv HŠM-a).
5. Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti.// Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2012.
6. Horvat, A.; Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo.// Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.
7. IFLA/UNESCO. Manifest za digitalne knjižnice. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012): 193-196. IFLA Manifesto for Digital Libraries. www.ifla.org/en/publications/ifla-manifesto-for-digital-libraries (pregledano: 9. siječnja 2012.). Nacrt dokumenta izrađen 2007. (nap. J. L.).
8. Internet Public Library, <http://www.ipl.org/>; izvori s web mrežnih stranica i interneta (Google), siječanj 2014.
9. Jajčević, Z. Povijest športa i tjelovježbe.// Zagreb; Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu: Kineziološki fakultet u Zagrebu, 2010.
10. Jajčević, Z. 225 godina športa u Hrvatskoj.// Osijek: Streljački savez Osječko-baranjske županije, 2010.
11. Kongresna knjižnica (Library of Congress) SAD-a, Nacionalna knjižnica SAD-a; <http://www.loc.gov/>; izvori s web mrežnih stranica i interneta (Google), siječanj 2014.
12. Kunštek, D. Specijalne knjižnice/informacijski centri u svijetu tranzicije.// *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 1-2 (1997): 107-115.
13. Millennium Development Goals of the United Nations. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012): 193-196.
14. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK)-RH, <http://www.nsk.hr/kontakt-3/>; izvori s web mrežnih stranica i interneta (Google), siječanj 2014.
15. Živković, D. Elektronička knjiga.// Zagreb: Multigraf, 2001.

Primljeno: 17. ožujka 2015.

EVALUATION OF THE COMPETENCES OF E-LIBRARIES IN RELATION TO HERITAGE MATERIAL OF A NATIONAL CHARACTER IN THE CROATIAN SPORTS MUSEUM. RESEARCH WORK INTO HERITAGE MATERIAL TAKING FOOTBALL AS AN EXAMPLE.

The objective of the research detailed in this paper was to evaluate the quality of material stored in several E-libraries, according to established international criteria and the standards of UNESCO/IFLA. Accessing their database with a defined search query and a precise concept and theme, the objective was to compare them with the heritage book material of the Croatian Sports Museum, or with other historical and with other historical collections and holdings that the Museum possesses, and to compare the quality of the heritage material. The most competent E-libraries using this technology were selected for the purpose: the National and University Library in Zagreb, the British Library, the Library of Congress, the Internet Public Library, the Bibliotheca Alexandrina. The search item was very simple: *the history of sport*.

Modern academic analysis of history, notwithstanding sciences from the area of social development, is founded on discoveries and authentic records. The most valuable among them are material objects and written documents that have a direct impact on the illumination of historical facts. From an analysis of this historical and stored material related to certain athletic and sporting movements and events, it was noted from a look into the actual bases of selected E-libraries that their holdings, with respect to the search item "history of sport" in general or the special selection of the sporting theme "football", are much poorer and on the whole of secondary or tertiary contents as compared with the needs for a rather serious and deep scholarly and specialised investigation.

In comparison with the size of the Croatian Sports Museum and as compared with the financial resources that these institutions can command, we shall attempt to prove that the material on this theme collected and stored in the collections and holdings of the Croatian Sports Museum is much more valuable and more primary.